

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

Lê Thanh Liêm

GIÁO TRÌNH

*Xã hội học
đại cương*

NGUYÊN
DẠNG

1

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC VÀ KỸ THUẬT

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN**

Lê Thanh Liêm

GIÁO TRÌNH

XÃ HỘI HỌC ĐẠI CƯƠNG

**NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC VÀ KỸ THUẬT
HÀ NỘI – 2010**

LỜI GIỚI THIỆU

Xã hội học là môn khoa học còn non trẻ ở nước ta, nhưng nó đã đóng góp đáng kể cho việc hoạch định các chính sách phát triển kinh tế - xã hội đất nước. Vì vậy, xã hội học đang được nhà nước ta, xã hội ta quan tâm, nó là một trong những môn học cơ bản trong chương trình đào tạo của nhóm ngành khoa học xã hội - nhân văn ở nhiều trường đại học, cao đẳng.

Đây là môn học có tính đặc thù riêng. Giáo trình, tài liệu tham khảo phục vụ cho môn học này chưa nhiều nên việc biên soạn giáo trình xã hội học đại cương của tác giả Lê Thanh Liêm là một cố gắng đáng khích lệ.

Trong quá trình biên soạn, tác giả đã tận dụng, tham khảo một số giáo trình đã xuất bản, chọn lọc nhiều tài liệu trong và ngoài nước liên quan đến xã hội học, đồng thời đã tham khảo những tài liệu của các ngành khoa học xã hội có liên quan. Giáo trình đã hàm chứa những kiến thức cơ bản của chuyên ngành xã hội học. Những vấn đề cốt lõi của môn học đã được tác giả trình bày rõ ràng có tính hệ thống. Mức độ sâu rộng phù hợp với yêu cầu giảng dạy của môn học này trong nhà trường.

Do vậy, chúng tôi trân trọng giới thiệu cuốn giáo trình này với bạn đọc, với giáo viên, sinh viên trong các trường dạy môn học này.

GS.TSKH. Nguyễn Văn Hộ

PGS.TS. Dương Phúc Tỷ

LỜI NÓI ĐẦU

Xã hội học đại cương là một môn học mới được đưa vào chương trình đào tạo ở một số trường đại học và cao đẳng thuộc nhóm ngành khoa học xã hội, sư phạm, kể cả sư phạm kỹ thuật ở nước ta trong những năm gần đây. Đây là môn học phải luôn luôn cập nhật những thay đổi tiến bộ của xã hội vào nội dung môn học. Do vậy việc thường xuyên bổ sung những vấn đề, những kiến thức mới phù hợp với sự phát triển không ngừng của xã hội là việc làm cần thiết để phục vụ cho việc giảng dạy, học tập của cán bộ và sinh viên ngày một tốt hơn. Chúng tôi biên soạn giáo trình này chính là vì lý do đó.

Giáo trình được biên soạn dựa trên chương trình của Bộ Giáo dục và Đào tạo và đề cương chi tiết cũng đã được Hội đồng Khoa học khoa Sư phạm kỹ thuật Trường Đại học Kỹ thuật công nghiệp thông qua.

Trong quá trình biên soạn, chúng tôi đã tham khảo và chọn lọc nhiều giáo trình, nhiều tài liệu bổ ích đã xuất bản trong nước. Đồng thời chúng tôi cũng mạnh dạn đưa vào giáo trình nhiều thông tin, kiến thức quý giá mang tính thời sự xã hội phù hợp với những biến đổi tích cực của nước nhà, phù hợp với xu thế đào tạo theo hệ thống tín chỉ hiện nay.

Đây là giáo trình đòi hỏi phải có kiến thức tổng hợp bao quát nhiều mặt của xã hội, phải vận dụng nhiều lý luận và khái niệm của các khoa học có liên quan nhất là trong hệ thống các khoa học xã hội. Do vậy tài liệu này khó tránh khỏi những thiếu sót, rất mong các thầy cô, các sinh viên và những người quan tâm đến môn học này góp ý, để lần xuất bản sau được tốt hơn.

Nhân dịp này, chúng tôi xin cảm ơn các thầy giáo, cô giáo trong Khoa Sư phạm kỹ thuật Trường Đại học Kỹ thuật công nghiệp. Đặc biệt, chúng tôi xin bày tỏ lòng cảm ơn sâu sắc tới GS.TSKH. Nguyễn Văn Hộ, GS. Đặng Quốc Bảo, PGS.TS. Dương Phúc Tý đã bỏ nhiều thời gian để sửa chữa, hiệu chỉnh, đánh giá và khích lệ cho tác giả khi viết giáo trình này.

Tác giả

Chương 1

XÃ HỘI HỌC – RA ĐỜI VÀ PHÁT TRIỂN

1. Xã hội học là gì ?¹

Chúng ta biết rằng, người đưa thuật ngữ “ xã hội học” vào ngôn ngữ khoa học là Auguste Comte lần đầu tiên đưa ra vào năm 1839. Thuật ngữ này được ghép hai chữ Societas (xã hội) gốc Latinh và logs (học thuyết) gốc Hy Lạp có hàm nghĩa là một khoa học nghiên cứu về xã hội, mặt xã hội của xã hội loài người. Về sau thuật ngữ này được phổ thông hoá, dùng rộng rãi trong khoa học, công đầu thuộc về Herbert Spencer (người Anh).

Là người theo chủ nghĩa thực chứng, Auguste Comte nhận thấy các khoa học xã hội đương thời có nhiều hạn chế, nhất là triết học thời ấy nặng nề và tự biện, trừu tượng, không đáp ứng được những đòi hỏi của thực tiễn xã hội, không trả lời được những vấn đề cấp thiết mà xã hội đặt ra. Ông đã sáng tạo ra khoa học mới – xã hội học - một khoa học nghiên cứu dựa trên cơ sở định tính, vừa trên cơ sở định lượng đối với các quá trình xã hội. Theo đó, xã hội được mô tả như một hệ thống hoàn chỉnh có cấu trúc xác định (các tập hợp, nhóm, tầng lớp, các cộng đồng) được cấu trúc và vận hành theo các thiết chế, luôn luôn vận động, biến đổi và phát triển có tính quy luật. Ngoài các phương pháp nghiên cứu thông thường, theo ông, cần nghiên cứu bằng phương pháp thực nghiệm xã hội, xem đó như là cơ sở thực tế của lý luận xã hội học.

---

¹ Nguyễn Sinh Huy – Xã hội học đại cương – Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội – 1999.

Nói tiếp Auguste Comte là Emile Durkheim (1858-1879) người Pháp, Max Weber (1864-1920) và đặc biệt là sự cống hiến của Karl Marx, các tác giả từ góc nhìn khác nhau đã phát hiện các khía cạnh mới, vấn đề mới trong đời sống xã hội, làm cho xã hội học ngày càng phát triển và phong phú thêm.

Mặc dù ngày nay có rất nhiều trường phái xã hội học có quan điểm nghiên cứu khác nhau, nghiên cứu từ những thực tiễn xã hội khác nhau, nhưng các định nghĩa về xã hội học mà họ nêu lên có nhiều điểm tương đồng, những khái quát lí luận giống nhau.

Nói một cách khái quát, *xã hội học là một khoa học thuộc lĩnh vực khoa học xã hội, nghiên cứu các tương tác xã hội, đặc biệt, đi sâu nghiên cứu một cách có hệ thống sự phát triển, cấu trúc, mối tương quan xã hội và hành vi, hoạt động của con người trong các tổ chức nhóm xã hội*. Mối tương tác này liên hệ với nền văn hoá rộng lớn cũng như toàn bộ cơ cấu xã hội.

Theo các nhà xã hội học Liên Xô trước đây thì “xã hội học Macxit - Lêninit là khoa học về các qui luật phổ biến và đặc thù của sự hoạt động và phát triển các hình thái kinh tế - xã hội, về các cơ chế hoạt động và các hình thức biểu hiện của các qui luật đó trong hoạt động của các cá nhân, các tập đoàn xã hội, các giai cấp các dân tộc”.

2. Sự ra đời của xã hội học là nhu cầu khách quan

Chúng ta đã biết xã hội học là khoa học nghiên cứu một cách có hệ thống, bằng các phương pháp khoa học, đã ra đời muộn hơn so với các khoa học khác nhưng đã nhanh chóng phát triển, trở thành một khoa học phát triển và có phạm vi ứng dụng khá rộng rãi không chỉ trong khoa học mà cả trong đời sống xã hội. Có được sự phát triển nhanh chóng như vậy là do “*Xã hội học ra đời do yêu cầu của bản thân sự vận động xã hội, đặc biệt là trong bối cảnh có nhiều biến động hoặc xung đột xã hội*”.